

“KICHIK GURUHLARDA ISHLASH” METODINING AMALIYOTGA TATBIQI

Qaxxorova Muslimaxon Shokirjon qizi,
Qo‘qon universiteti o‘qituvchisi
Orcid: 0009-00017868-7602
E-mail: muslimaxonqaxxorova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola “Kichik guruhlarda ishlash” metodining amaliyotga tatbiqini o‘rganadi. Kichik guruhlar bilan ishlash usuli ta‘lim jarayonida o‘quvchilar va talabalar faolligini oshirish, ularda hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirish uchun samarali vosita sifatida tan olinadi. Maqolada kichik guruhlarda ishlash metodining nazariy asoslari, uni qo‘llashning afzalliklari va ta‘lim jarayoniga integratsiya qilish usullari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, mualliflar ushbu metodning o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, mavzularni chuqurroq o‘zlashtirish hamda o‘qituvchilar va o‘quvchilar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni yaxshilashdagi ijobiy ta‘sirini ta‘kidlab o‘tadilar. Maqolada kichik guruhlar bilan ishlashning amaliy misollari keltirilgan bo‘lib, ularning ta‘limdagi samaradorligini oshirish yo‘llari aniq misollar orqali bayon etilgan. Maqola yakunida esa kichik guruhlarda ishlash metodini ta‘lim tizimiga keng joriy etish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar. Kreativ metodlar, interaktiv metodlar, ta‘lim jarayoni, o‘quvchilarning faolligi, ijodiy fikrlash, mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, guruh ishlari.

KIRISH

Hozirgi kunda ta‘lim jarayonida o‘quvchilar va talabalarni bilimga qiziqtirish, ularda mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirish masalalari katta ahamiyat kasb etmoqda. An‘anaviy dars usullari o‘rnini zamonaviy pedagogik texnologiyalar egallab, ta‘lim sifatini oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu munosabat bilan, “kichik guruhlarda ishlash” metodi ta‘lim tizimida keng qo‘llanilayotgan eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Ushbu metodning asosiy maqsadi — o‘quvchilarni faol o‘quv jarayoniga jalb etish, ularning o‘zaro hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda darslarni yanada qiziqarli va samarali o‘tkazishdan iborat.

Mazkur maqolada kichik guruhlarda ishlash metodining nazariy asoslari va uni ta‘lim amaliyotiga tatbiq etishning turli jihatlari o‘rganiladi. Kichik guruhlarda ishlash usulining afzalliklari, uni qo‘llashdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, metodning ta‘lim jarayoniga integratsiya qilinishi bo‘yicha amaliy misollar va tavsiyalar keltiriladi. Maqola davomida kichik guruhlarda ishlash metodining o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirishdagi, mavzularni chuqurroq o‘zlashtirishdagi hamda o‘qituvchilar va o‘quvchilar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni yaxshilashdagi ahamiyati yoritiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kichik guruhlarda ishlash metodi so‘nggi yillarda pedagogik adabiyotlarda keng yoritilgan va ta‘lim amaliyotida muvaffaqiyatli qo‘llanilayotgan usullardan biridir.

Mazkur metodning samaradorligini tadqiq etish va uni ta'lim jarayoniga joriy etish bo'yicha bir qator ilmiy tadqiqotlar va nazariy asarlar yaratilgan.

Kichik guruhlarda ishlash metodining nazariy asoslarini chuqur o'rgangan olimlar orasida J. Johnson va R. Johnsonlar ajralib turadi. Ularning tadqiqotlari hamkorlikda o'qitishning psixologik asoslarini yoritadi va kichik guruhlarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli qo'llanilishini isbotlaydi. Bu metodning afzalliklari sifatida o'quvchilarning o'zaro munosabatlari yaxshilanishi, ijtimoiy ko'nikmalarining rivojlanishi va bilim olishdagi faolliklarining oshishi ta'kidlanadi.

Kichik guruhlarda ishlash metodining amaliyotga tatbiqi bo'yicha mahalliy olimlar ham bir qator tadqiqotlar olib borishgan. Xususan, O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu metodning qo'llanilishi va uning natijalari bo'yicha D. Ahmedova va A. Karimovlarning izlanishlari alohida e'tiborga loyiqdir. Ularning tadqiqotlari kichik guruhlarda ishlash metodining milliy ta'lim tizimida muvaffaqiyatli qo'llanilishini va uning ijobiy natijalarini yoritadi.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik guruhlarda ishlash metodi nafaqat ta'lim jarayonini samaraliroq qilish, balki o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini ham rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Mazkur metodning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish, uni yanada mukammallashtirish va ta'lim jarayoniga kengroq tatbiq etish zamonaviy ta'limning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

METODOLOGIYA

“Kichik guruhlarda ishlash” metodi talabalarni birgalikda ishlashga o'rganish naqadar muhim ekanligini tushunishga yordam beradi. Chunki talabalarning bir-birlariga ijobiy ta'siri butun guruhning bilim olishi jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi. Bu metod bilan o'quv mashg'ulotlarini tashkil qilish an'anaviy o'quv mashg'ulotlari o'tish metodlariga qaraganda ancha samarali ekanligi bir qator tadqiqotchi olimlar tomonidan ta'kidlab o'tilgan. Tadqiqotlar yana shuni ko'rsatadiki, talabalarni kichik guruhlariga bo'lib o'quv mashg'ulotlari tashkil etishning o'zi yetarli emas. Kutilgan natijaga erishish uchun yana ikki komponent: guruhni rag'batlantirish va shaxsiy mas'uliyatni his qilish mexanizmi hamda uni rag'batlantirish tizimini ishlab chiqish kerak bo'ladi. Agarda guruh miqyosida rag'batlantirish yetarli bo'lmasa, guruh a'zolari o'z o'rtoqlarining o'tilayotgan o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirishiga uncha ahamiyat bermay qo'yadilar.

Kichik guruhlariga bo'linib, o'quv mashg'ulotlarini o'tish metodining bir nechta variantlari yoki modellari mavjud:

Birinchi modelda guruhlarning o'quv materialini o'zlashtirish natijasini yaxshilashga qaratilgan. Bunda o'qituvchi biror mavzu yoki mavzuning rejasini qisqacha tushuntirib, talabalarga topshiriq beradi. Topshiriq masala-mashq, savol-javob yoki boshqa shakllardagi nazorat ishi bo'lishi mumkin. So'ngra topshiriq kichik guruhlar ichida muhokama qilinadi. Keyin o'rganilgan mavzu bo'yicha har bir kichik guruh a'zosi individual tarzda nazorat ishi yozadi. Har bir talabani olgan ballari qo'shib, umumiy guruh bali chiqariladi va to'planadi. Shu tariqa guruhlarning olgan o'rinlari aniqlanadi. To'plangan ballarga ko'ra guruhlar va faol ishtirok etgan kichik guruh a'zolari rag'batlantiriladi.

Ikkinchi modelda nazorat ishi emas, balki mustaqil musobaqa o'tkaziladi. Bunda guruh a'zolari boshqa guruh a'zolari bilan musobaqalashib ballar to'plashadi.

Uchinchi model mozaika modeli deb ataladi. Bu modelni ko'proq katta guruhlarda qo'llash maqsadga muvofiq. Guruhdagi talabalar soniga qarab o'qituvchi har bir guruhga 4 yoki 5 nafardan talabani jalb qilib, har bir guruh tarkibidagi talabalar soniga qarab, mavzuga oid alohida alohida tarqatmali materialni o'rganish uchun o'quv-topshiriq'ini beradi. Har bir guruhdan bir kishi bitta reja yoki savolni o'rganishga mas'ul qilib belgilanadi. Turli guruhlardan shu reja yoki savolni olgan talabalar birga yig'ilib, shu savol yoki o'quv-topshiriqni muhokama qiladilar. Bu guruhlarni odatda ekspert guruhlar deb atashadi. Bunda ekspertlar guruhi oldindan kichik guruhlarni nazorat qilishlari uchun baholash mezonlari ishlab chiqishadi. Ushbu mezonlar mazmuni oldindan barcha talabalarga havola qilinadi. Agarda asosiy guruhlarni alifbodagi harflar bilan belgilasak, talabalarni raqamlar bilan belgilaymiz.

NATIJARLAR

Quyida "Kichik guruhlarda ishlash" metodining tuzilmasi "Funksiya hosilasi va differensial" mavzusi misolida tushuntiramiz. Aytaylik, guruh 25 nafar talabadan iborat. O'qituvchi talabalarni 5 nafardan 5 ta kichik guruhga bo'ladi, ya'ni, A, B, V, G, D guruhlar. Birinchi guruh A, undagi talabalar A1, A2, A3, A4, A5; ikkinchi guruh B, undagi talabalar esa B1, B2, B3, B4, B5; va hokazo tarzida bo'linadi.

Har bir talaba o'zining raqami bo'yicha asosiy guruhidan, ya'ni harf bo'yicha o'quv materialining ma'lum qismi yoki savolini o'rganish bo'yicha topshiriq oladi.

A guruhiga "Funksiyaning uzluksizligi.

B guruhiga "Funksiyaning uzulishi".

V guruhiga "Funksiyaning hosilasi".

G guruhiga "Hosilaning geometrik va fizik ma'nosi".

D guruhiga "Oshkormas va parametrik ko'rinishda berilgan funksiyalar hosilalari" topshiriqlari beriladi.

Material to'liq o'zlashtirilishi uchun vaqt beriladi. So'ngra mutaxassislar guruhida (raqamlar bo'yicha) barcha 1 yoki 2 va hokazo raqamlar asosida yangi guruh tashkil qilinadi, ya'ni, mutaxassislar guruhi A1, B1, V1, G1, D1; ikkinchi guruh A2, B2, V2, G2, D2; va hokazo tarzda yangi guruhlar hosil bo'ladi. Har bir asosiy guruhdan bir xil raqamdagi, lekin harfi turli guruh a'zolari to'planib, o'zlariga berilgan savol yoki o'quv-topshirig'ini muhokama qiladilar. So'ngra ekspertlar guruhi ishtirokchilari o'zining asosiy guruhiga qaytadilar. Har bir kichik guruhga mavzuga oid tarqatmali materiallardan topshiriqlar tarqatiladi, ularning har birida masala-mashqlar (shunday tanlanishi kerakki, unda barcha amallar qatnashishi shart) beriladi.

Masalan:

1-kichik guruh topshirig'i: $y = x^3$ funksiyaning $x_0 = 2$ nuqtada uzluksizligini tekshiring.

2-kichik guruh topshirig'i: $f(x) = \frac{x-2}{|x-2|}$ funksiya $x_0 = 2$ nuqtada 1-tur uzilishga ega ekanligini isbotlang.

3-kichik guruh topshirig'i: $f(x) = \frac{6}{(x-3)^2}$ funksiyaning $x = 3$ nuqtada nuqtada uzilishga ega ekanligini ko'rsating

4-kichik guruh topshirig'i: $y = \frac{x^3}{4} + 4$ egri chiziqqa absissasi $x_0 = 2$ nuqtada o'tkazilgan urinma va normalning tenglamasini yozing.

5-kichik guruh topshirig'i: $y = (2x^2 - 7)^3$ funksiyaning ikkinchi tartibli hosilasini toping.

Barcha guruhlariga tegishli ko'rsatmalar beriladi, yo'naltiriladi va topshiriqni bajarish uchun vaqt beriladi. Vaqt tugagach, guruhlarining javoblari taqdim etiladi, muhokama va tahlil qilinadi.

Agar biror misolda xato mavjud bo'lsa, shu misoldagi xatolik aniqlanib, amalni tushuntirgan ekspert guruhdan jarima ball ayiriladi va hamma baholanadi.

Guruhni kichik guruhlariga bo'lib ishlash maqsadga muvofiq, chunki bunda quyidagi ijobiy natijalarga erishish mumkin:

✓ o'zaro axborot almashinuvi muntazam amalga oshiriladi;

✓ g'oya va fikrlarni yig'ish va o'rtoqlashish ta'minlanadi. Guruhda ishlash individual ishlashga qaraganda yaxshi natija beradi. Bunga sabab sifatida quyidagilarni keltirish mumkin;

✓ guruhda axborot diapazoni keng, chunki, har bir talaba ozmi-ko'pmi ma'lum axborotga ega;

✓ hamkorlik natijasida guruhdagi faol talabalarning ta'siri tufayli sust talabalarning ham faolligi ortishi mumkin;

✓ ko'pgina taklif, fikrlar o'zaro tanqid natijasida saralanadi.

Guruh bilan ishlash o'qitishning ijtimoiy metodi sifatida talabalarning bilimdon bo'lishiga qaratiladi. Uni mohirlik bilan qo'llash esa maqsadga erishishga olib keladi. Metodni samarali qo'llash natijasida quyidagilarga erishish mumkin:

✓ guruh bilan birgalikda ishlash shakllari o'rganiladi;

✓ talabalarda bir-birlariga bo'lgan hurmat, ishonch tuyg'ulari oshadi;

✓ mustaqil fikrlash va muammolarni echishga oid ishtiyoqi shakllanadi;

✓ o'rganish, ishlashga bo'lgan ko'nikma va malakalar hosil bo'ladi va boshqalar.

MUHOKAMA

Kreativ va interaktiv metodlar ta'limning keyinchalik yaxshi natijalarni olish uchun muhimdir. Ular talabalar uchun qiziqarli va samarali o'rganish jarayonlarini ta'minlaydi. Kreativ metodlar talabalar o'z fikrlarini ifodalash, yangi yechimlarni qidirish va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi. Interaktiv metodlar esa o'quvchilarning amaliy ishlari yoki mashg'ulotlari orqali bilimlarini amaliyotga o'tkazishlari va o'z fikrlarini boshqalar bilan munosabatda ifodalashlari imkonini beradi. O'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlarni oshirish, ijodiylik va ishlab chiqish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun qanday muhimiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Kreativ va interaktiv metodlar orqali talabalar o'zlarini qanday tushunish va boshqalar bilan munosabatda o'z fikrlarini kengaytirishni o'rganishadi.

XULOSA

Kreativ va interaktiv metodlar ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular talabalar uchun o'rganishni energiyalashtirish, o'z fikrlarini ifodalash va amaliy ishlarda ishtirok etish imkoniyatlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Bu metodlar o'quv jarayonlarini ma'naviy va intellektual ravishda oshirishga yordam beradi va o'quvchilar uchun o'rganish jarayonlarini ko'p tomondan tajriba olish imkoniyatini yaratadi. Kreativ va interaktiv metodlarning o'quv faoliyatini o'zlashtirish, ijodiylik va ishlab chiqish qobiliyatlarini rivojlantirishda katta potentsiali bor. Shuningdek, ular o'qituvchilar uchun yangi o'quv usullarini o'rganish va o'rganishni mustahkamlash uchun yangi yondashuvlar taqdim etishga yordam beradi. Ushbu maqola kreativ va interaktiv metodlarning talim tizimida ommalashtirilishi va ularning o'quvchilarning

o'z fikrlarini ifodalash va amaliy ishlarda faol qatnashishini oshirishdagi rolini tahlil qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Sayfurov, A.To'rayev Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent-2015. 10-b
2. MuxinaS.A. Soloveva A.A. Sovremennie innovatsionnie texnologii obucheniya. – M. : “GEOTAR-Mediya” 2008-43 s
3. Saveleva M.G. Pedagogicheskiye keysi: konstruirovaniye i ispolzovaniye v protsesse obucheniya i otsenki kompetensiy studentov /Ucheb.-met.posobiye.– Ijevsk: FGBOUVPO “Udmurtskiy universitet”, 2013. – S. 9.
4. Ibragimov X.I., Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. Darslik. - T.: “Fan va texnologiyalar” nashriyoti, 2008.
5. O.U.Avlayev, S.N.Jo'rayeva, S.R.Mirzayeva, “Ta'lim metodlari”. Toshkent-2017.”Navro'z” nashriyoti.
6. Kalendarova Z.K. Maktabgacha ta'lim muassasalarida matematik tasavvurlarni shakllantirishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish. “Professional ta'lim tizimida islohotlar: Malaka oshirish ta'lim turida innovatsion g'oyalar” Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferentsiya materiallari to'plami. – Toshkent, 2020. 10-noyabr. B. – 171-176.
7. Qizi, I. M. I. (2021). Mohlaroyim nodira's skill in using a satellite. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(4), 1048-1052.
8. Imomalieva, M. I. (2021, April). THE EVOLUTION OF METAPHORICAL MEANING. In E-Conference Globe (pp. 25-26).
9. Otto, M., & Thornton, J. (2023). MAKTABGACHA INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 408-411.
10. Zarnigor, E. (2023). MTTDA QABUL QILINGAN “BOLAJON” VA “ILK QADAM” O 'QUV DASTURLARINING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 434-438.
11. Soporboyevna, M. M. (2023). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINI TARBIYALASHDA ABDULLA AVLONIYNING “TURKIY GULISTON YOXUD AXLOQ” ASARINING O 'RNI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 451-454.

12. Имомалиева, М. (2023). АМИРИЙ ИЖОДИДА ПАЙҒАМБАРЛАР БИЛАН БОҒЛИҚ ТИМСОЛ-ТУШУНЧАЛАР ТАЛҚИНИ. Interpretation and researches, 1(1).
13. Imomalieva, M. (2023). IMAGE OF JAMSHID JOMI IN AMIR'S CREATION. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES, 4(12), 59-62.
14. Jumanova, S. I. (2024). O'ZBEKISTONDA MAKTAB TA'LIMINI XUSUSIYLASHTIRISH VA PISA TESTIGA TAYYORLASH MASALALARI. Kokand University Research Base, 13-16.
15. Maxliyoxon, O., & Shaxnozaxon, J. (2024). DRAMA AND ARTISTIC READING IN PRIMARY GRADES: Study guide. ISBN-13, 979-8324468415.
16. Maxliyoxon. (2024). [MODERN INTEGRATION OF PRIMARY EDUCATION, ART, PEDAGOGY AND INFORMATION COMMUNICATION](#). ISBN-13 : 979-8323781928 1, 158.

